

Elena Koriakowcewa

Akademia Podlaska w Siedlcach

Kultura języka dzisiaj. W Roku Języka Polskiego
(praca zbiorowa pod redakcją naukową Krystyny Wojtczuk
oraz Joanny Kuć), Instytut Filologii Polskiej Akademii Podlaskiej,
Siedlce, 2007, ss. 97

Recenzowany tom, który mieści referaty wygłoszone na konferencji *Kultura języka dzisiaj: nowe fakty, stare problemy*, stanowi swoistą syntezę badań kulturalnojęzykowych i dydaktycznych. Zakres problemów poruszanych w artykułach, zamieszczonych w tym tomie, jest bardzo szeroki – obok tekstów o wysokim stopniu uogólnienia, dotyczących semantyki i pragmatyki, znajdują się analizy bardzo szczegółowe; obok prac dotyczących interpretacji lingwistycznej dyskursu społecznego – studia, poświęcone wybranym jednostkom językowym; przeważają teksty rozpatrujące zagadnienia kulturalnojęzykowe w aspekcie synchronicznym, choć jest i kilka dotyczących dynamiki rozwoju pewnych klas leksykalnych.

W artykule Jerzego Podrackiego pt. *Interpunkcja a semantyka* została przedstawiona historia tworzenia się systemu polskich znaków interpunkcyjnych oraz udowodniona licznymi przykładami wypowiedzi składniowych teza, że obecność znaków przestankowych albo ich brak modyfikuje sens wypowiedzenia. Przeprowadzona przez autora analiza pokazała, że podstawowym warunkiem ujednoznaczenia sensu wypowiedzi, a także jej fortunności komunikacyjnej jest precyzyjna interpunkcja. Refleksja nad polskimi znakami przestankowymi rzuca ciekawe światło na specyfikę interpunkcji jako szczególnego systemu modelującego, który ma służyć połączeniu określonych struktur wiedzy człowieka o świecie z jego doświadczeniem i ocenami.

Krystyna Wojtczuk w artykule pt. *Quasi-złożenia o znaczeniu specjalności medycznych jako problem kulturalnojęzykowy i dydaktyczny* zajęła się jednostkami leksykalnymi, wyekscerpowanymi ze *Słownika współczesnego języka polskiego* pod red. B. Dunaja, które funkcjonują jako internacjonalizmy i w języku indywidualnym tworzą słownictwo bierne. Autorka wiele uwagi poświęca analizie tych właśnie wyrazów, podkreślając, że ich semantyka i struktura często jest niezrozumiała przede wszystkim dla młodych użytkowników języka. Więc naturalna wydaje się jej propozycja, by w nauczaniu szkolnym analizować *quasi-złożenia* w aspekcie strukturalno-semantycznym, ponieważ może to w znacznym stopniu ułatwić uczniom opanowanie słownictwa specjalnego.

Artykuł Janiny Gardzińskiej zawiera szczegółową analizę diachroniczną i interpretację językoznawczą niektórych przejawów funkcjonowania nazwisk oraz nazw miejscowych we współczesnej komunikacji społecznej. Zwraca się uwagę na złożoność problemów gramatycznych nazewnictwa własnego w aspekcie rozstrzygnięć normatywnych. Recenzowana pozycja prezentuje wielostronne podejście do badanego problemu, co świadczy o pełnej kompetencji i niezwykłej erudycji autorki.

Alina Maciejewska w artykule *Samogłoskowa arystokracja* zajęła się samogłoskami ustnymi. Na bazie licznych przykładów autorka wnioskuje, że w płaszczyźnie artykulacyjnej mamy do czynienia z wariantowością wymowy samogłosek ustnych, zaś akustyczna odrębność tych wariantów inaczej jest postrzegana przez osoby mówiące, różniące się pod względem wieku i wykształcenia. Bez wątpienia, artykuł A. Maciejewskiej będzie bardzo przydatny nauczycielom-polonistom, ponieważ brak świadomości wzorców artykulacyjnych i niewiedza nauczyciela w zakresie ortofonii przyczynia się do trudności jego uczniów w opanowaniu umiejętności poprawnego pisania.

Renata Biardzka w tekście *W trosce o piękną i poprawną polszczyznę...* postarała się przeanalizować przyczyny wad wymowy z zakresu deformacji (seplenienie i reranie właściwe) u dzieci sześć- i siedmioletnich. Autorka przekonująco udowadnia niezbędną eliminację tych wad u dzieci w niższych przedziałach wiekowych. Jej zdaniem, wskazane byłoby przede wszystkim opracowanie i przeprowadzenie badań przesiewowych mowy dla populacji dzieci cztero- i pięcioletnich, aby jak najwcześniej pokonać trudności artykulacyjne.

Artykuł Agnieszki Wierzbickiej jest poświęcony opisowi i analizie języka używanego przez studentów i wykładowców podczas e-zajęć. Język ten, jak dowodzi autorka, balansuje na granicy oficjalności i potoczności, wytwarzając elementy dyskusji, które stanowią dziwne hybrydy pisma i mowy. Artykuł Agnieszki Wierzbickiej jest ciekawy nie tylko pod względem poznawczym – dzięki analizie lingwistycznej przykładów deprecjacji pojęć należących do etosu inteligenckiego (który zdaniem wielu badaczy, ginie) widoczna się staje dynamika zmian językowych o podłożu kulturowym na początku XXI wieku.

Joanna Kuć skupiła uwagę na współczesnych skrótowcach młodzieżowych zaczerpniętych z języka mówionego. Celem autorki była szczegółowa analiza pochodzenia, mechanizmów powstania oraz semantyki tych form. Okazuje się, że w socjolekcie młodzieżowym występują trzy typy skrótowców: 1) nowe, zupełnie nieznanne w języku ogólnopolskim; 2) znane w języku polskim skrótowce, środowiskowo inaczej realizowane; 3) pełne leksemy (apelatywy i antroponimy) będące w funkcji sekundarnej skrótowcami (np. SZKOŁA). Wyodrębniając tendencje rozwojowe w tworzeniu skrótowców, autorka przekonująco udowodniła, że efektem zmian w zakresie skrótowości jest wypieranie form znanych jako banalnych oraz odnawianie środków ekspresji w językach subkultur młodzieżowych.

W artykule Violetty Machnickiej omówiono błędy i usterki językowe, występujące w trzech numerach kwartalnika „Wieść Gminna”, wydawanego przez Urząd Gminy w Brójcach w roku 2006. Autorka analizuje odstępstwa od normy językowej, najbardziej typowe dla tego biuletynu informacyjnego, przede wszystkim błędy interpunkcyjne i ortograficzne, także uchybienia fleksyjne, słowotwórcze, składniowe i stylistyczne. Lektura tego artykułu jest bardzo pożyteczna dla nauczycieli języka polskiego, którzy z racji zawodu muszą dbać o staranność i precyzję mówienia i pisania uczniów.

Przedmiotem refleksji badawczej Joanny Jakimiak są kategorie językowe oraz grupy wyrazów właściwe gwarze uczniów gimnazjum. Podstawą analizy jest słownic-

two środowiska młodzieżowego obserwowanego przez autorkę. Bez wątplenia, opis lingwistyczny fragmentu tej subkultury młodzieżowej, przedstawiony w artykule J. Jakimiak, może pomóc nauczycielom w znalezieniu odpowiedzi na pytanie o kształt rzeczywistości, w jakiej żyją ich uczniowie – a więc lepiej ich zrozumieć.

Tomasz Chodowiec zbadał w aspekcie kulturalnojęzykowym blog internetowy jako formę dialogową. Autor artykułu pokazał też, w jaki sposób negatywne ekspresywizmy i wulgaryzmy, używane w blogach, stają się magnesem przyciągającym czytelników nastawionych na negatywne emocje, przede wszystkim na agresję i przemoc. Artykuł ten na pewno będzie przydatny wychowawcom młodzieży szkolnej, ponieważ pomaga zrozumieć fakt, że jej „internetowe” przejawy agresywnego stosunku do rzeczywistości świadczą o braku umiejętności sprawowania kontroli nad światem zarówno zewnętrznym, jak i wewnętrznym.

Dariusz Sienkiewicz w artykule *Językowy obraz rzeczywistości w socjolekcie hiphopowym* zrekonstruował utrwaloną w języku tej subkultury wizję człowieka i świata, zachowując obiektywizm opisu zjawisk, nie narzucając im własnej skali i ogólnie przyjętego systemu pojęciowego. Ten o języku najpopularniejszej i najrozleglejszej subkultury hiphopowej, która zainteresowała rzesze młodzieży szkolnej, na pewno zwróci uwagę jej wychowawców.

Artykuł Feliksa Krzywickiego *Język jaki jest każdy widzi ...i słyszy?* ma charakter publicystyczny. Autor zwraca uwagę na niebezpieczeństwo opaczego rozumienia niektórych kwestii, dotyczących świadomości językowej oraz powierzchownego ich traktowania, jakie czasami prowadzi nawet do manipulacji, do „przykrywania” językiem pustki intelektualnej i emocjonalnej.

Monika Olędzka przeanalizowała jednostki leksykalne dotyczące toponimii Siedlec na przestrzeni XVI-XX wieku. Bogaty materiał językowy autorka zgromadziła na podstawie eksploracji w terenie, archiwaliów oraz opracowań naukowych. Jej interesujący artykuł, w którym omówione zostały specyficzne cechy nazewnictwa miejskiego oraz jego funkcjonowanie w komunikacji społecznej, zachęca czytelnika do pragmatyngwistycznego przyjrzenia się temu ciekawemu problemowi.

Kończąc, chciałabym podkreślić, że recenzowana praca zbiorowa, bez wątplenia, będzie przydatna nie tylko nauczycielom, ale i studentom filologii polskiej i słowiańskiej, wykładowcom i lektorom na zajęciach stylistyki, historii języka oraz z zakresu logopedii i praktycznej nauki języka. Z pewnością okaże się ona też zajmująca dla wszystkich, którzy interesują się kulturą języka polskiego.

